

BULLETIN

Společnosti Otokara Březiny

34

JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU

BŘEZEN 2004

„Ale smrt číhá neunavená na všech stanovištích lidského těla. Kdo umírá v práci, umírá jako ten, kdo položil život za své bratry. Neboť lidská práce je bojištěm, posledním bojištěm, jež zůstane na zemi, až ostatní pokryjí se květy v tisíciletích.“

*Otokar Březina
Stavba ve výši*

Po kruté zimě 1928 – 29, kdy napadly spousty sněhu a kruté mrazy sužovaly lidi a ničily i ovocné stromy, kdy mráz na jihu Čech dostoupil přes minus 40 stupňů, přicházelo k nám stydlivě jaro. Všichni je netrpělivě očekávali a těšili se na paprsky teplého jarního sluníčka. Konečně se v březnu dočkali. Kdo se nedočkal byl náš básník, který podlehl své srdeční chorobě umocněné zákeřnou odešlou zimou. Bylo to 25. března 1929 krátce před polednem.

Právě letos je tomu 75 let. V důsledku tohoto smutného výročí je tento náš březnový bulletin zaměřen také k tomuto jubileu. Poznamenáváme, že smrt a jeho pohřeb byl již náplní bulletinu č. 22 z března 1999, zejména v příspěvku našeho čestného předsedy SOB pana Ferdinanda Höfra. V tomtéž čísle bulletinu je uveřejněna část studie pana docenta MUDr. Emila Černého pod názvem „Zamyšlení lékaře nad zdravím a smrtí Otokara Březiny“. Nyní chceme dát prostor v bulletinu těm velikánům, kteří dílo Březinovo dokonale znali a byli s Mistrem v osobním kontaktu. Oni též do svých úvah zahrnují vřelý vztah Mistra k jaroměřické krajině. Jsou to zejména: Jaroslav Durych, Karel Čapek, Helena Čapková a Otakar Fiala.

Josef Hrůza

Jaroslav Durych: V den pohřbu

Lidové noviny, 31.3.1929

Jaroměřice téměř nebyly k poznání. Mnoho vozů, automobilů, cizích a zvědavých tváří v celých skupinách. Velký rozdíl proti obvyklému tichému klidu,

který přerušovat slušelo se jen skřivánku. Byl jasný a teplý jarní den, ale země dosud holá a slunce nadarmo se opíralo o zdi ohromné a netečné sýpky. Nikdy jsem si ještě nevšiml hrbolatosti dlažby a studenosti bláta tak jako toho dne. Kdo pak si jindy takových věcí všimal!

Město bylo vzrušeno; pochopilo, že se odmlčelo jeho srdce. Město se vypravilo na pohřeb svému básníkovi. Ne všechno město, jen ta jeho část, která měla srdce v těle; ale byla to jistě většina, třeba i těch mladých lidí nejen mužského

pohlaví, ale i toho, které zesnulý učil, zevlovalo z oken dost. Město uctivě pochovávalo svého mrtvého a to město bylo při tom velice krásné, jako by dobrota tohoto skutku ozařovala město svým jasem. Bylo tedy mnoho, velmi mnoho lidí přespolečných i zdaleka na ulicích, ale ty domy, domky a domečky řemeslníků, drobných obchodníků a živnostníků zdály se býti nemalou částí zasmušilé krásy toho dne. Ať z nich zářil úžas, ať dobrota, byla to účast srdce. Tudy byl nesen jejich král, poznaný a uznaný, na hřbitov, aby tam ležel uprostřed všech mrtvých z tohoto města. Tisíce srdcí v tomto městě se rozechvělo nad tím, že zemřelo toto srdce jediné.

Ale bylo to velmi smutné. Když bílá rakev na pohřebním voze čekala, až se průvod pohne a koně zaberou; když pohřební vůz zahýbal do uličky ke kostelu; když silné a žluté světlo jarního odpoledne se vkrádalo do kostela a sbor kněží zpíval teskný žalm; když vůz se zastavil před domem Vlčkovým, kde záclony v oknech

prvního poschodí byly spuštěny. A to bylo snad nejsmutnější. Tam za těmi záclonami spala smrt, nasycena zatím svou kořistí; tam asi v těch dvou světnicích

bylo teď přítmí, dusné a bolestné, zalklé a tíživé. Slunce se vzpíralo do těch oken. Seděl jsem tam také tak někdy, když se tam řezavě vtíralo letní odpolední slunce a tenkrát byl tam život, tenkrát dlel tam pán prostřed svého bohatství a vládl. Nyní tam zbyly poklady bez pána, ale bez něho už nejsou tím, čím byly. Snad i na věci neživé padá lítost, úzkost a strach z opuštění. Slunce se vzpíralo o průčelí domu. Vůz stál, ve voze bílá rakev, ulice chudá, nerovná. A pak už cesta na hřbitov.

Na hřbitově jest dosti malých zašlých hrobečků. A uprostřed hřbitova nad rakví mluví Jakub Deml o básníku, který věřil v Boha. Hlas se mu chvěje, když volá do hrobu básníkovu jméno, kterým ho volávala jeho matka a jeho otec: Václave!

Pak už je třeba jíti na nádraží. Opět kolem bydliště zesnulého, kolem hospody, do které kdysi chodíval, kolem domečku, kde před lety bydlil, kolem školy, ve které učil. Je třeba podívat se ještě jednou úkradkem na zámek a kostel, na koruny stromů zámeckého parku, pak napravo k otevřeným dveřím sokolovny, odkud byla vynesena jeho bílá rakev, a jíti mezi prachem a blátem k nádraží. Město rychle mizí z očí. Veliká budova sýpky je zakrývá. A pak je nádraží.

Bylo to po prvé, kdy jsem mistra nezastihl. Odcestoval několik dní před mým příjezdem, aby se již nevrátil. Místo něho viděl jsem jen jeho bílou rakev, jako nové lůžko, a místo uprostřed hřbitova, kde mu je

vykázán nový byt, ve kterém návštěv přijímat nemůže.

Zvony toho odpoledne nezněly. Byl Zelený čtvrtek. A příroda letos velice těžce a smutně se probouzí ze svého zimního spánku. Krajina je jako opuštěná, nahá, zbavená sice sněhu, ale nepřikryta ani nejprůsvitnějším jarním šatem. Jen v parku se několik ptáčat nesměle dávalo do krátkého zpěvu.

Když jsem tou cestou šel poprvé před dvaadvaceti lety, bylo také jaro, byl již máj a bylo deštivo. Jak se tato doba jeví hrozně dlouhou, když na jejím konci stojí smrt jako nepřítel a jako hrozba! Jak se pak vlastní život jeví neúčinný jako stále opakovaný nezdařený útok na brány ideálu, když mistr nyní odešel a my jsme tu na své vlastní cestě k hrobu zůstali bez něho!

V Okříškách bylo nutno čekat půldruhé hodiny na vlak do Brna a poněvadž nádraží bylo naplněno jásotem mladých mužů nad splněním osmnáctiměsíční vlastenecké povinnosti, kterýžto jásot, třebaš spravedlivý, byl již cizí mému věku a mé potřebě ticha, vydal jsem se směrem k západu, k těm zalesněným hřebenům, k nimž zemřelý s návrší nad Jaroměřicemi tak často upíral své oči jako k ztracenému ráji svého mládí. Šel jsem, až jsem ve tmě rozeznal krásnou věž heraltického kostela. Opakoval jsem si aspoň v duchu všecky své pouti do tohoto kraje. Bylo nutno brzy se vrátit. V dálce se kmitala světla Třebíče. Země byla smutná, velice smutná, cesta blátivá. Vzal jsem do ruky kus sněhu. Stromy byly lysé. Nákladní vlaky projížděly s tichým hučením.

Ale na nebi již bylo plno hvězd. Byly veliké, jasné a čisté jako v dobách mládí. Jistě už dlouho nebyly tak jasné a veliké. Vzpomínal jsem, jak jsem tudy kdesi blízko táhl jednou asi před dvaceti lety pěšky za lednového večera, kdy hvězdy se odrážely v umrzlém sněhu jako v zrcadle. Tenkrát byly také tak veliké, tryskaly z korun stromů, a když cestou se vynořovala některá ze skulin v smrčích, zdálo se, že nevychází hvězda, nýbrž měsíc. A nyní těch hvězd na nebi bylo plno, jako málokterou noc, byly tiché, skvělé a veliké. Celé nebe se zdálo oděno slavnostním rouchem. Byla to slavnost hvězd.

Karel Čapek: Otokaru Březinovi

(LN 13.9.1928 – půl roku před smrtí O.B.)

Ono je až těžké, kterou kytičku volit a položit na stůl básníku – samotáři; měla by vonět drsnou a medovou vůní jaroměřických mezí, po kterých putuje drobný a zamyšlený pan doktor, jak tamní lidé s pýchou říkají svému vlídnému starému panu učiteli; měla by dýchat balšámem selských zahrádek toho mírně zvlněného a větrného kraje, ve kterém se nebe zdá jaksi klenutější a větší než kde jinde. Ale měla by vanout i těžkou a nádhernou vůní orientu, palčivostí pouště, božským tajemstvím lotosu; vinnou a myrtovou vůní antiky; kadidlem, voskem

a chladem chrámové lodi; měla by jiskřit zlatým třpytem žní a mrazivou, kosmickou hrůzou ledových květů.

Ať je to cokoliv; každá kytička je podání ruky. Jak je ta ruka básníka lehká, téměř odhmotněná; jak je přátelsky jemná, jak vás laskavě hladí, - vezměte do rukou jeho básně a pocítíte ten dotyk, který se ničeho tvrdě nezmocňuje, ale spíše hladí a žehná. Podivuhodná je něžnost tohoto doteku; děsí-li vás vesmír, odpovím vám z Otokara Březiny harmonie kosmu; děsí-li vás tvrdost a zlost života, odpovím vám z úst básníka svatý optimismus a nekonečná, shovívavá trpělivost, ujišťující o vyšším řádu, jenž není před námi, ale nad námi a v nás. Abychom to řekli nejprostšími slovy, tajemství tohoto sokratovského ironika a platónského poety je laskavost; jeho řeč je útěcha; neuhýbá životu, ale ladí jeho nescíslné struny, jazýčky a bojovné žestě v hymnickou polyfonii. Říká se mu mystik; ale Otokar Březina, třeba si sám s tichým úsměvem říká „stařec s hory“, se neodvrací v ničem od našeho života. Jmenujte to politika, hospodářské poměry, technika nebo jakkoliv jinak: nic mu není cizí; všechny bolesti naše on nese a trampoty naše on snáší, ale všechny vyrovnává a vyvažuje ve své smírné moudrosti vyššího řádu. S hlavou nachýlenou naslouchá všem hlasům života a dává jim rozhřešení svým podivně jemným způsobem; říkáte-li mu prorok nebo učitel, říkám mu raději umělec, neboť jen veliký a ustavičně tvořící umělec dovede vyladit drsný a reptající křik života v čistě znějící chorál. Toto jest nesmírná a nevyčerpateľná útěcha řinoucí se z jeho díla; veliký dar lásky; veliký a stále, bez oddechu vykonávaný osvobozující čin ducha silného a něžného.

Nevěřte tomu, že se odmlčel; i kdyby ve chvílích, kdy je sám ve své černé a bílé pracovničce vystlané barevnou duhou, kterou tvoří v regálech hřbety knížek všech skoro jazyků básnického a myslícího světa, i kdyby v této své poustce nezapisoval svým krásným, skoro hieratickým písmem poslední klenebné závěry své duchovní architektury (a já věřím s ostatními, že mistr stavitel pracuje dál na svém díle), bylo by i jeho mlčení plodné a úžasně pilné, neboť ta harmonie, která ho obestírá, je stále tvořena z aktivních sil. I kdyby jen promlouval, jako činí k těm, kteří k němu putují za poučením a povzbuzením, konal by veliké a vzácné dílo; ale my věříme, že nadto ukládá ve své sýpce pro příští lidi vybranou žeň z jaroměřických procházek, z půdy našeho národa a z vesmíru; neboť to troje ohraničuje domov našeho básníka.

Helena Čapková: O Březinovi (z knihy Moji milí bratři)

A jednoho dne přišel Karel na návštěvu k Otokaru Březinovi v Jaroměřicích; toužil ho poznat osobně, a přec jako by se bál sám k němu jet a vydat se mystickému vlivu jeho osobnosti. Proto donutil sestru, tak pozemskou a špatnou školačku-diletantku, aby tam zajela společně s ním.

Neohlášení předem, osobně neznámí – jaký ostych jsme oba cítili při čekání v hostinci, než Mistr odpověděl na naše vizitky po poslovi, že nás očekává, a s radostí!

A pak nevšední zážitek, fascinace, ba duševní hypnóza, když se před námi rozezvučel zázračný nástroj lidského ducha. Něco jako by se kradlo na víčka, oči přestávaly vidět a zněl jen tichý, nenaléhavý hlas velkého básníka. Pohyby jeho překrásných rukou viděli jsme jen jakoby ve snu.

Kdeže to bytoval ten mocný samotářův duch? V pokojíčku prostém jako poustevna s vyhlídkou na strmou střechu protějšího domku, či spíše stodoly?

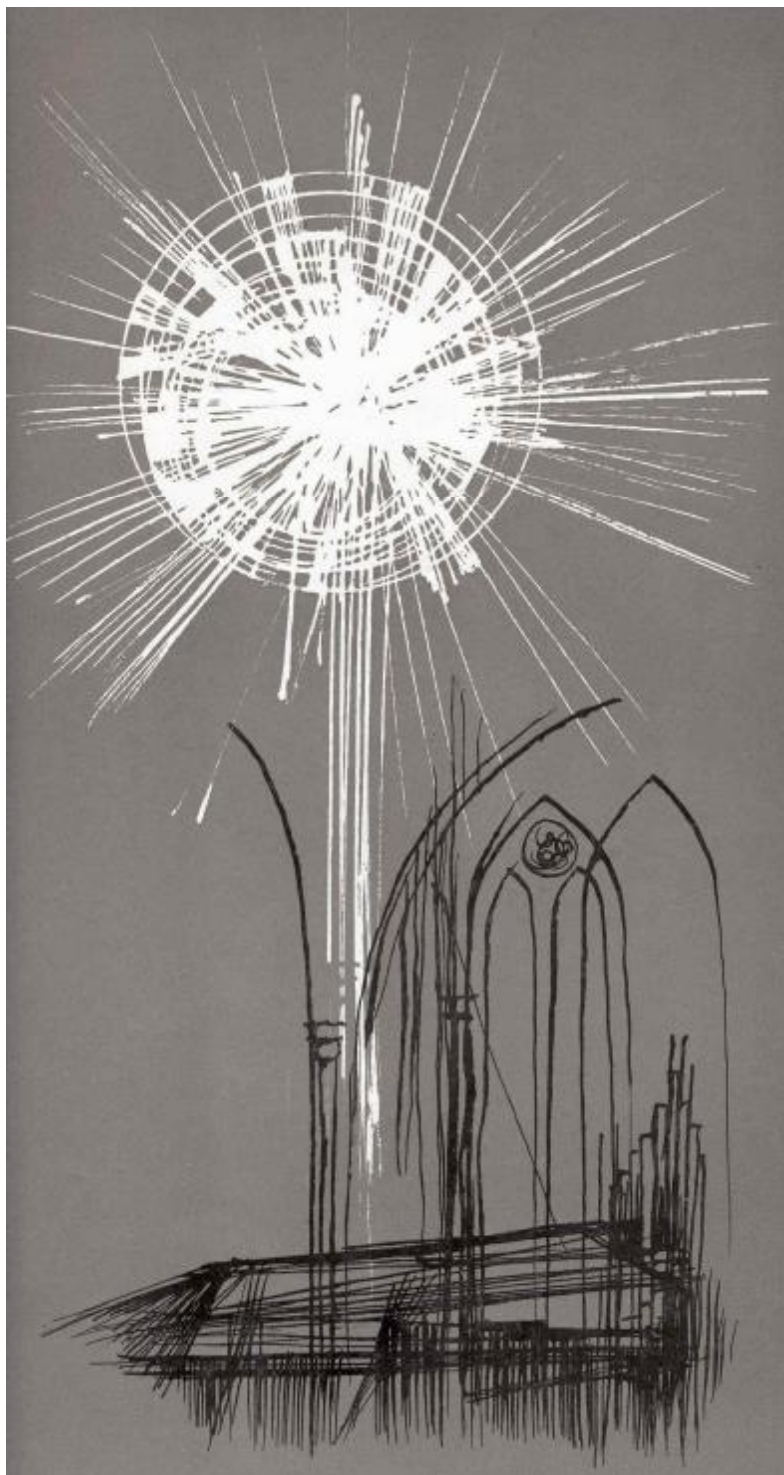
Již v úzké předsíni malého bytu svítily do šera z otevřených regálů řady nespočetných knih, časopisů a brožur, i v apoštolsky prosté pracovně. Kromě prostého černého psacího stolu u okna a menšího stolu uprostřed s třemi ohýbanými židlemi kolem nebylo tu jiného nábytku než velké otevřené knihovny u všech volných stěn.

Dvě velké černobílé kresby Bílkovy, provedené uhlem a křídou, stupňovaly dojem jedinečného soustředění a odlehlosti. Chudé a churavé tělo básníkovo snad ani neznalo jiného spočinutí než na nepohodlných židlích, ani za dne ani za večerů, v jeho naprosté samotě jistě dlouhých a chladných. Kousíček zelenavého koberce u dveří, malá

železná kamínka v rohu, v nichž oheň vyhasínal tak snadno a často, a kradmá obsluha oddaného starého školníka, který sám, potají, podle starého obleku dával u místního krejčího šít ze stejné látky zas nový, dokud ještě ten obnošený „s pana doktora docela nespádl“ – Hle, pramalý výčet přísných a chudých služebníků těla. Ale o to bohatěji byl zato vyvážen knížecím přepychem služebníků ducha, bezpočtem knih. Řady a řady velkých svazků často drahocenných, díla filosofická, náboženská, avšak ani z moderní literatury básnické i prozaické nechybělo asi nic.

Metodou nekonečné trpělivosti naučil se Březina číst v originále latinsky, řecky, anglicky, německy, italsky, francouzsky, polsky a rusky, a s rozkoší a jemným úsměvem pak celé partie z věcí, které se mu líbily, z paměti v originále citoval, skandoval a ihned i volně překládal. Byl mistrem slova; to, co z vlastních meditací a ze své lektury přednesl, bylo nesrovnatelně plastičtější a dokonalejší, v krásné tichosti jeho řeči a výmluvnosti gest, než bylo posluchači možno vyčíst z nejlepších citátů. Věděl o všem a sledoval vše; byl rád a dětsky šťasten, vyrostlo-li u nás něco vskutku hodnotného; uměl však také břitce ironicky komentovat. Nebylo mrtvých míst v jeho všeobsáhlém vědění. V životě vnějším zůstával vždy jen prostým venkovským učitelem, uzavřen skoro jako vězeň v mlčících hradbách svých milovaných knih; ale ze své

osamělé výspy viděl dál a výš, než mu kdy ony mohly ukázat. A co sám napsal a vydal z ruky – to nebylo ani jeho rukopis, ale každé písmenko spíš gotický šperk. Jeho kulturní potřeby byly potřebami velmože.

Otakar Fiala: Návrat – doslov

Vyjádření znalce díla O. B. k posledním básním Mistra z jaroměřického období : Za všechno díky a Návrat

V r. 1920 Březina na další básnění již stěží pomýšlel. Potřebu obratu si však uvědomoval již mnohem dříve. Potkal jsem ho kdysi na jeho večerní procházce polní cestou k Popovicím a doprovázel ho potom domů. Když jsme šli před okny inspektora Moučky, řekl mi Březina: *Kdybych psal ještě básně, musily by být průhledné jako lidová píseň.* Bylo to někdy v l. 1908 – 10, kdy Březina bydlil u Höfrů v našem sousedství; mohlo to být snad i o rok dříve – jistě však ne později, protože po r. 1910 jsem již nikdy prázdniny ve svém rodném domě netrávil. Březinův výrok mě tak ohromil, že si jej dodnes pamatuji sice bez kontextu, ale přesně, i s určitou představou místa.

Zjednodušení výrazu a konkrétní názornost motivů se projevuje v obou básních (*Za všechno díky a Návrat*), jež spadají vznikem do doby, kdy básník uzavíral svou šestou knihu básnickou. Báseň *Návrat* počíná řadou obrazů ze světa básníkovy nejbližšího okolí; jsou to idylické obrazy domácí české krajiny, jak je známe z kreseb Mikuláše Alše. Počátek se hlásí k *Čistému jitru* s ovzduším koutecké myslivny, mezi obrazy dalšího odstavce se objeví *stříbrné lesy*, připomínající zcela nepochybně Stříbrnou horu, kdysi oblíbený výletní cíl v jaroměřickém okolí. Ale od těchto obrazů z nejdůvěrnější blízkosti se obrací srdce, v němž bije tisíce srdcí, do dějů daleko vzdálených – a i tu je básníkovi všechno důvěrně známé, protože všeho byl tajemným způsobem účasten.

Kameny v chleby neproměněné, bohatství bratřím nerozdané

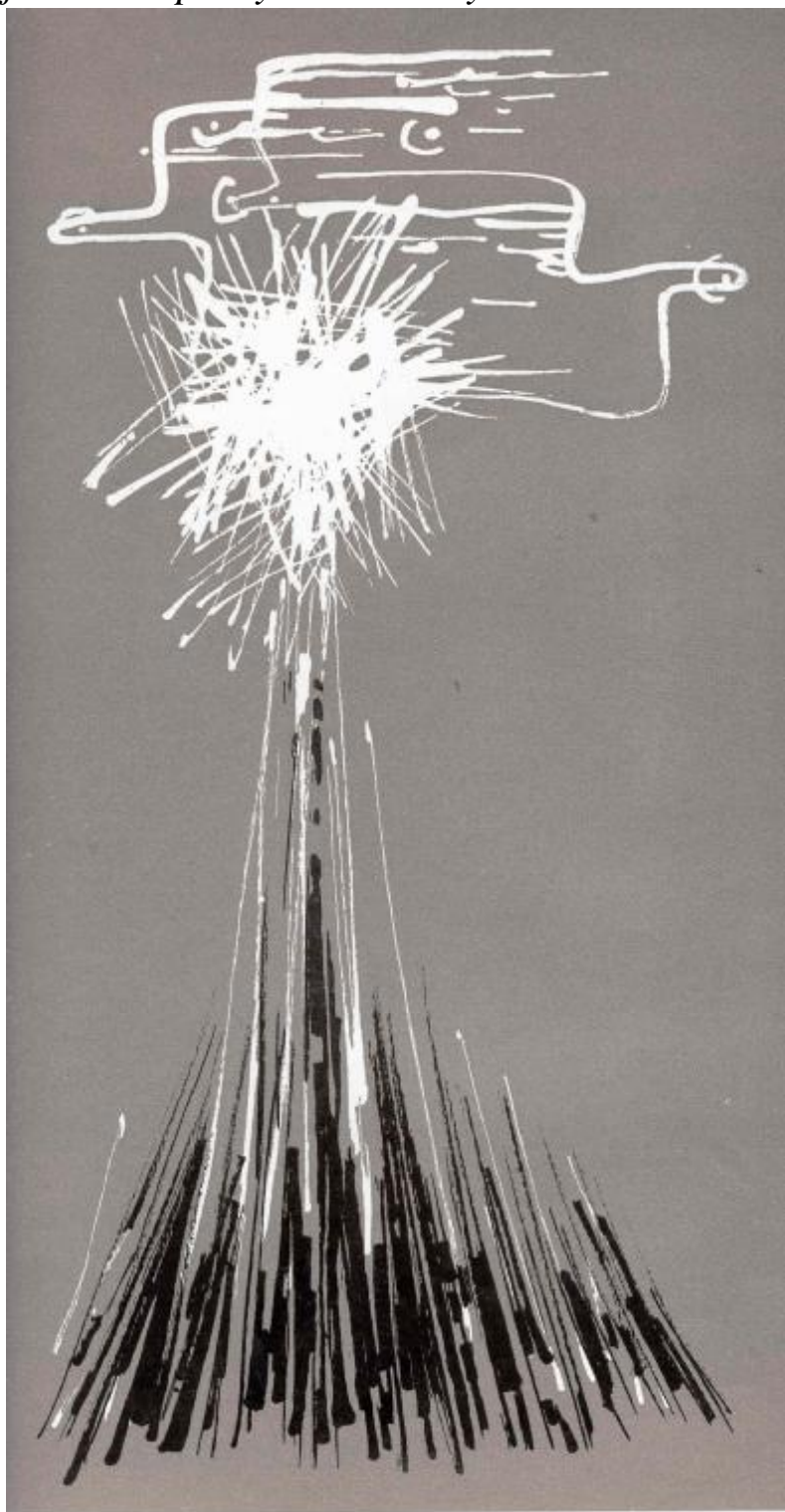
Co dala tato chudá země těm velkým, kteří se zde narodili, zde žili, tvořili a spí zde svůj poslední sen?

Jaké vzácné návštěvy přijížděly do Jaroměřic k Březinovi!

Snad viděl básník v jejich očích otázku: „Jak v tomto kraji může básník žít a tvořit?“ Když návštěvy od Březiny odjížděly, odjížděly s poznáním: takový duch nepotřebuje pro inspiraci jezdit k moři, nebo do vysokých hor. Jeho k inspiraci přivede i malý kvítek na stráni, vlnící se lán obilí, ale i tvrdá ruka kováře, svaštělá tvář stařenky, kterou potká. Když návštěvy odjížděly, viděly tento kraj jinak, než při příjezdu. A co si odnášely od samotného básníka? To víme i ze vzpomínek Karla Čapka i mnohých jiných velkých duchů.

Otokar Březina zemřel 25. března 1929. Dne 26. března v denních zprávách Lidových novin roku 1929 jsem našel v archivu článek pod zn. ev.: „Je

po návštěvách“. Autor tam píše: *Zajížděli jsme k němu, my mladí a malí, obyčejně tehdy, když na nás přišel smutek, nezdár, když jsme byli otřeseni ve víře v sebe, když jsme měli pochybnosti o smyslu a hodnotě své práce. Nejezdíval jsem k němu ani*

tak zrovna o radu, jako spíše proto, abych ho vůbec slyšel mluvit. Ne k básníku z největších na světě, ale k tatínkovi, příteli všech, kterým může ze svých velkých duchových přebytků rozdávat a který rozdává.

Teď teprve, když jsem se dozvěděl, že umřel, teď teprve každá maličká podrobnost ze styku s ním, bohužel tak řídkého, roste a stává se velkou událostí v mém životě. Tak bych chtěl vykládat o tom, jak mluvil o tajemství smrti, právě tak, jako o organizaci armády, o filosofii východních národů, zrovna tak jako o Einsteinově teorii, o významu rádia pro duchové sbratření lidstva, právě tak, jako o neuznaných italských malířích z doby Rafaelovy, nebo o vázaných kandidátních listinách, či o stavbách termitů. Chtěl bych vypravovat o tom jak pod doteky jeho slov nabývaly všechny věci tyto najednou určitých tvarů a jak se náhle odkrývaly netušené, překvapující vztahy mezi tím vším, o čem mluví a mým životem, mými zájmy a jak v tom všem se

topí moje trápení, jako malá hloupá tříška.

Teď bych mohl vzpomínat na jeho starou pletenou vestu, sešlapané papuče, obnošené kalhoty, na jeho knoflíky na kabátě, které nepoznaly pečlivých prstů, jež by je poopravily, na jeho laciná železná kamínka, do kterých si štípal dříví a nosil ze spíže, na jeho dlouhou dýmku, stojící pod oknem, na jeho hubený oběd, který mu odkudsi donesli a který několik hodin chladl při hovoru, konečně i na sklenici piva,

za kterou se styděl, když s ní hospodyně prošla. Na tolik věcí si teď člověk najednou vzpomíná a chtěl by z toho, co od něho kdysi dostal rozdávat dál. Ale vím dnes jenom tolik, že bych toho nedovedl a že bych nejraději zalezl někam do kouta a rozplakal se, ...

Ferdinand Höfer

75 let od smrti O. Březiny a významná výročí kulturních pracovníků

Vzpomínáme a není možno zapomenout na našeho jaroměřického pana učitele Václava Jebavého, Otokara Březinu. Co dal básník těm, kteří za ním do Jaroměřic přijížděli, co dává nám, co dá i dalším generacím! Vzpomeňme i těch, kteří za svým Mistrem k nám přijížděli. Profesor filozofické fakulty Karlovy univerzity, který několikrát navrhoval Otokara Březinu k udělení Nobelovy ceny, kterou Březina ve své skromnosti odmítal, se s básníkem při pohřbu loučil: „Přicházím, abych Vám, Mistře, poděkoval za Vaše dílo. My, učitelé na filozofické fakultě víme, že učenost není všechno ... Moudrých lidí je málo. Zde chodil však muž moudrý a svatý ... Děkujeme Vám, že jste byl takovým stavitelem chrámu v nás. My cítíme, že jsme ne pomahači při stavbě, ale my jsme byli posilováni a budeme posilováni vědomím, že chrám, který zde vyrůstal, měl za stavitele Vás. Za všechno jsme Vám přišli poděkovat. Cítíme, že národ náš se ochudil. Tak jako Jaroměřice nebyly malým městem, dokud Březinu počítaly mezi své občany, tak i český národ nebyl malý, dokud ho mezi sebe počítal ...“

Jakub Deml nad hrobem našeho básníka ve své smuteční řeči prosil: „Václave, Václave! Loučím se s Tebou, přítel tebe nejméně hodný, nejméně důstojný. Přimlouvej se za mne, jako za celý český národ.“ A pak vyzval přítomné: „Přátelé, pomodleme se za něj, aby i on se za nás přimlouval!“

Po pohřbu Březinův přítel, spolužák z telečské reálky František Bauer prohlásil: „Přátelé a ctitelé Otokara Březiny se scházejí. A kdyby byl z nich zřízen klub „Duševní šlechty Březinovy“, pro mne by tam zbylo místo vrátného, neb, jak Petr Krista, tak i já jsem zradil spravedlivou krev mistrovu, a také já, po zapění věčného kohouta Svědomí bych v skrytu zaplakal.“

Významná výročí slavných osobností

František Bauer se narodil 30.1.1870 v Martínkově. Studoval na reálce v Telči. Tři roky bydlel v jednom pokoji s Václavem Jebavým a stali se kamarády. František Bauer, výborný muzikant, hrál na několik hudebních nástrojů, úspěšně komponoval. Zkomponoval dokonce i operetu, ke které mu kamarád Jebavý napsal

i libreto. Po maturitě se oba přátelé rozešli. Václav Jebavý přijal místo učitele v Jinošově u Náměště nad Oslavou a Bauer na dva roky v Domamili, pak v Moravských Budějovicích. Rok působil v Boskovštejně a nakonec v Hlubokých Mašůvkách, kde 12. února 1954 umírá. Tedy letos je tomu 50 roků.

Jan Čep

25. ledna 2004 uplynulo 30 let od smrti básníka, vyznavače a ctitele Otokara Březiny. Narodil se 31.12.1902. Po maturitě v Litovli roku 1922 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a roku 1926 přichází do Staré Říše, aby se zapojil do práce Josefa Floriana. Tam začal překládat pro Dobré dílo z francouzštiny, angličtiny, italštiny i španělštiny. Dlouho se u Floriana nezdržel. Touha poznávat svět ho dovedla až do Francie. Po návratu poznává i náš kraj. Zajíždí do Čáslavic za Bedřichem Fučíkem, do Tasova za Demlem, do Uhřínova, kde na faře u P. Dokulila od roku 1937 bydlel Jan Zahradníček, odkud pak společně přijeli do Jaroměřic nad Rokytnou, aby navštívili Josefa Kapinuse. Ten měl pěknou fotografii z této návštěvy. Po komunistickém převratu roku v únoru 1948 emigroval do Francie, kde začal pracovat ve Svobodné Evropě. Oženil se, narodily se mu dvě děti. Po třetím infarktu myokardu 25. ledna 1974 umírá. Je pochován v hrobce svého tchána Charlese du Bos. Čepovo dílo není rozsáhlé, ale vnímavý čtenář tam najde básníkovu hlubokou víru v Boha, silnou a oddanou lásku přednostně vyhrazenou zasvěcencům tak, jak ji známe u Otokara Březiny.

Otta František Babler

Časová shoda přivedla letošní Claudelovo jubileum do blízkosti oslav stého výročí narození Otokara Březiny, a jsme rádi, že tím je nám dán i vnější popud k tomu, abychom s jménem největšího francouzského básníka našeho věku spojili jméno básníka Stavitele chrámu. Oba k nám promlouvají „novou řečí, mocnou jako řeč andělů, čistou jako řeč dětí“ – oba o sobě mohli říkat: „Za zrádce země vyhlásili nás tajně, když její slávu, věčnosti vnitřní požár, jsme v extasi vítali na kolenou“, oba „jako slib jiných nebes a země viděli hrůzu a nádheru věcí“.

Díky básníkům za to, že na sebe vzali ten úděl, aby „vykoupením tajemné viny byla jim bolest a práce!“

5.3.1968

O. F. Babler

Otta František Babler se narodil 26.1.1901 v Zenici (bývalé Jugoslavii), zemřel 24.2.1984v Samotiškách. Studoval na reálce v Sarajevu, od roku 1915 na gymnáziu v Olomouci. Po maturitě pracoval jako nezávislý literát a překladatel.

V roce 1935 se stal knihovníkem Obchodní komory v Olomouci. Po válce byl lektorem srbochorvatštiny, francouzštiny, němčiny, angličtiny na Palackého univerzitě v Olomouci. V letech 1949 – 1956 byl zaměstnán v Univerzitní knihovně v Olomouci. Až do své smrti žil na Kopečku u Olomouce. V Bablerově mnohostranné činnosti zaujímá přední místo rozsáhlá práce překladatelská.

Překlady Otokara Březiny od Otty Františka Bablera:

Motiv aus Beethoven, Gebet für die Feinde, Polední zrání, Dlouho stáli, Když z lásky tvé, Zem, Zpívaly hořící hvězdy.

P. Jan Dokulil se narodil 13.7.1910 v Mastníku a zemřel 1.2.1974 v nemocnici v Boskovicích.

Jan Dokulil byl rolnický syn, byl o 5 let mladší než vzdálený příbuzný Jan Zahradníček. Po maturitě na třebíčském gymnáziu v roce 1929 studoval na filozofické fakultě Karlovy univerzity. Na radu, ba dokonce na doporučení Jana Zahradníčka se roku 1930 přihlásil na bohosloví a roku 1935 byl vysvěcen na kněze. Působil na několika místech jako farář. Od roku 1941 se stal farářem v Uhřínově, kde působil až do 23. července 1950, kdy pro něj přijelo přepadací STB. Dokulilovi se ale podařilo přes okno a plot uniknout. Až do roku 1957 se schovával na různých místech. V roce 1957 se podařilo STB najít jeho úkryt v Kamenici a byl zatčen. Byl odsouzen na 12 let těžkého žaláře. Nepomohlo mu, že za války ukrýval před nacisty rodinu generála Ludvíka Svobody. Roku 1965 byl podmíněčně propuštěn na svobodu. V letech 1966 a 67 bydlel v Jaroměřicích nad Rokytnou. V této době byl zaměstnán jako archivář v Jednotě v Moravských Budějovicích a měl být uvolněn z práce, najde-li za sebe náhradu. Přemluvil Ferdinanda Höfra, vězně rovněž podmíněně propuštěného z Leopoldova, aby se hlásil na toto místo. Politická situace se v těchto letech sice zmírnila, ale úplná amnestie Dokulilovi byla udělena až ke konci roku 1967. Rok nato mu byl udělen souhlas k vykonávání kněžského povolání, a tak se stal administrátorem farnosti ve Svitávce na okrese Blansko. Zde setrval až do roku 1974, kdy se mu obnovila těžká choroba z vězení, tuberkulóza kostí. 1. února 1974 zemřel v boskovické nemocnici. Jeho básnická tvorba je rozsáhlá a dodnes se vydává z jeho pozůstalosti.

Zdeněk Řezníček, básník a překladatel se narodil 16. února 1904 v Třebíči a zemřel 17. dubna 1975 v Praze. Z gymnázia přešel na ekonomickou školu. Jako mladík se podílel na vzniku komunistického tisku Jiskra. Po maturitě na obchodní akademii v roce 1929 pracoval jako úředník

ve znojenské nemocnici a publikoval hlavně v levicových novinách. V třicátých letech se seznámil s Josefem Florianem ve Staré Říši a překládal mu A. Stiflera, M. Picarda a další. Konvertoval ke katolictví a začal přispívat do Úsvitu, Řádu, Poezie, Akordu, Vyšehradu. Působil v Kroměříži, kde vydával Magnifikat a varietas. Jeho básnické sbírky se postupně vydávaly – Sonety (1938), Vysočina (1939), Žernovy zítřků (1940), Spočínutí (1941) a další až do roku 1948. Po komunistickém převratu v únoru 1948 již nesměl publikovat.

František Jech

22. února 1884 se v Doňově narodil František Jech. Od roku 1912, kdy byl ustanoven profesorem na gymnáziu v Moravských Budějovicích Postupně prostudoval historii Budějovic i širokého okolí. Zamiloval si tento kraj a nabádá: „Nechvátejte tolik naším krajem, věnujte mu láskyplnou pozornost, zastavujme se často na svých cestách, a tu, až půjdeme šumným lesem, nebo polem zrajících klasů, zjeví se nám jasně hluboká pravda velikých básníků a věstců, na každém místě odráží se nejvyšší Krása a Moudrost těm, kdož ji chtějí oslavovat!“

Budějovice i Jaroměřice nemohou být panu profesoru Jechovi za jeho práci nikdy dost vděčny a zvláště my ve Společnosti O. Březiny, která zdělila v rukopise velikou a vzácnou pozůstalost, z které čerpá i náš Petr Holman. Z tohoto bohatství postupně budeme vydávat jeho postřehy.

Z velikého osobního přátelství pana profesora Jecha s Otokarem Březinou vydal kromě jiného Kytíčku na hrob Otokaru Březinovi (Náš domov čís. 9 z roku 1939), Místo harmonie a smíření (1930), Hvězdné nebe Otokara Březiny (1933), Otokar Březina Pěvec síly, víry a lásky (1934) a celou řadu hodnotných studií a článků.

Pan profesor František Jech byl nejen velkým přítelem a ctitelem Otokara Březiny, ale po básníkově smrti v roce 1929 jedním z prvních zakládajících členů SOB. Čest jeho památce!

Elgart Sokol se narodil 18.1.1874 v Ivančicích. Po matce, rozené Sokolové a po strýci H. Sokolovi přijal literární jméno Elgart Sokol. Obecnou školu navštěvoval v Neslovicích a pak v Židlochovicích. Studoval na gymnáziu v Brně, kde roku 1892 maturoval. Po té absolvoval čtyřletý učitelský ústav a 1. září nastoupil na své první učitelské místo v Jaroměřicích nad Rokytnou. Již jako student se živě zajímal o literaturu, umění, hudbu a ve svém prvním

působiti se s elánem zapojil do zdejšího pomalu se rozvíjejícího kulturního života.

Stává se spoluzakladatelem Sokola, zakládá knihovnu pro čtenářský spolek, pozdější veřejnou knihovnu, sdružuje divadelní ochotníky. Kromě toho vyučuje také v Příštpě a v Ohrazenici. V Jaroměřicích vznikají Sokolovy první literární práce.

Roku 1897 odchází z Jaroměřic a stává se učitelem na brněnské Vesně, kde působí jako ředitel František Mareš, vynikající pedagog a iniciátor českého kulturního života v tehdejší smíšeném německo-českém Brně.

Nadšení Sokolovo a jeho práce je oceněna. Roku 1910 je jmenován správcem ženské průmyslné školy hospodyňské a průmyslové. Roku 1912 spolupracuje při zakládání Moravského kola spisovatelů. Roku 1925 je Sokol zvolen starostou Moravského kola spisovatelů a zůstává jím až do konce svého života. Ani Sokolova literární činnost nebyla malá. Soupis by zabral mnoho stránek. Za zmínku stojí Příval, Sokolova ilustrovaná kniha, kde je zábavně popsán život v našem malém městečku – v Jaroměřicích. Tento román vyšel dokonce ve třech vydáních i s ilustracemi Jaroměřic. Poslední vydání vyšlo roku 1959 v krajském nakladatelství v Brně. Elgart Sokol byl ještě roku 1929 v Jaroměřicích na pohřbu Otokara Březiny. Zemřel 21. července téhož roku v Potštejně.

Ferdinand Höfer

Skromná spisovatelka – vzácná žena

Pavla Kytlicová (8.4.1874 Vídeň – 29.1.1932 Tasov) se narodila v rodině úředníka ministerstva obchodu Jana Balíka. Roku 1903 se provdala za MUDr. Vladimíra Kytlicu. Po rozvodu roku 1919 začala na popud Jakuba Demla a Otokara Březiny publikovat své vzpomínky a postřehy, nejprve v drobné knížečce „O dětech, o zvířátkách a o jiných věcech“ (1919). Svě dílo „Rodiče a děti“ koncipovala do sedmi svazků, z nichž však stihla napsat pouze pět. Jedná se o kroniku života vídeňských Čechů, ale především o chvalo zpěv na matku, jak jej známe např. z díla sv. Augustina, W. Shakespeara, J. Nerudy či O. Březiny. Samostatně vyšla německy (1933) a česky (1946) kapitola Panenka.

V letech 1920 – 1931 vedla P. Kytlicová úspěšně Demlovo tasovské nakladatelství. Nad jejím hrobem na tasovském hřbitově rozpíná svá ramena kříž od jaroměřického sochaře Jaroslava Kruly. Její – dnes málo známé – dílo čeká znovu na své objevení.

Radovan Zejda

Bílá Telč – oživené vzpomínky

Pod tímto názvem připravuje třebíčské vydavatelství Akcent knihu Jana Karla Zamazala (1897 – 1973), která svým obsahem zaujme nejen obyvatele Telče a širokého okolí, ale i celého kraje Vysočina.

Zamazal se prezentuje jako výborný vypravěč, který skvělým způsobem zachycuje život ve městě i na venkově. Jeho prostřednictvím se čtenář seznámí s významnými osobnostmi regionu, zejména s Otokarem Březinou.

Knih *Bílá Telč – Oživené vzpomínky* vyjde vázaná s barevnou obálkou nákladem 1000 výtisků. Součástí bude slovo editora, jmenný rejstřík osobností a obcí, jakož i stručný životopis a fotografie autora a ilustrátorky. Lidmila Anna Dohnalová vyzdobila knihu řadou barevných obrázků, z nichž několik je celostránkových.

Editorem knihy je Pavel Kryštof Novák, grafickou úpravu provedl akademický malíř Josef Kremláček. Publikace zahájí ediční řadu *Telčiana*, jejíž logo vytvořil malíř a grafik Zdeněk Adámek.

Zamazal Vysočinu důvěrně znal. Působil jako učitel na deseti místech: ve svém rodišti Nové Říši, ve Valtínově, Českém Rudolci, Matějovci, v Bílkově, Urbanově, Brandlíně, Mysliboři, Sedlejšově a v Radkově.

Otokaru Březinovi jsou v jeho vzpomínkách věnovány dvě kapitoly: *Město Březinovo* a *Po stopách Březinových*. Z té první uvádím následující ukázkou.

Na podzim roku 1883 začal studovat na telčské reálce malý, slabý hošík Václav Jebavý. Přišel z počátecké měšťanské školy a v Telči nastoupil do ústavu jako žák čtvrté třídy.

Nenápadný žáček z chudé rodiny neupoutal pozornost svým zevnějškem. Brzy však vzbudil zájem učitelů i spolužáků svým nadáním. Tehdy ovšem nikdo ani zdaleka netušil v tom bledém studentíkovi příštího básnického génia – Otokara Březinu.

Jeho studia byla nepřetržitou řadou úspěchů. Předhonal mnohé i velmi nadané spolužáky. Soupeřit s Václavem bylo jako dohánět nespoutanou bystrinu, deroucí se vlastní silou kupředu přes překážky, které jeho životní proud hravě přeskakoval.

Imponoval svým spolužákům nejen nadáním, ale i chováním, čistotou svého pohledu a zvučným hlasem. Jeho žákovské práce nesly již tehdy pečeť iniciativy a poctivé samostatnosti.

Literatura byla jeho nejoblíbenějším předmětem. Ale stejně miloval i vědy reálné a technické: fyziku, matematiku, deskriptivní geometrii, přírodovědu. Už tehdy duch mladého studenta udivoval svou mnohotvárností.

Jeho literární schopnost se projevovala ve studentských létech v drobných přednáškách, domácích úlohách i fejetonech, kterými jako septimán přispíval do telčských časopisů Orla a Orlice vydávaných čilým nakladatelem a spolutvůrcem Národní jednoty pro jihozápadní Moravu Emilem Šolcem.

První byt studenta Jebavého v Telči byl u rolníka Jakuba Daňkovského na Starém městě.

Ty zasněné bílé město, vzácná lasturo, vynesená z vod, ty dívko s neporušenými krásami těla, odpočívající v zeleni zahrad mezi vodami, ty staroslavná Telči! Kolik líbeznosti jsi vyzářila do duše velkého básníka!

Náměstí – kamenná pohádka s patinou historie... ruce chrámu...palác kdysi vznešených tohoto světa... vody a zahrady, jež spí na jejich březích... sochy světců s výrazem vykoupené bolesti, touhy a odevzdanosti... krvavé západy nad hladinami rybníků... divoké vlnobití vod bičovaných větry...prostory chrámů s vůní kadidla... prostory chrámů, v nichž světlo v barvách oken jak kouzelný déšť padá na oltáře... prostory chrámů s věčnými lampami upoutanými na smělých klenbách... klenba chrámu kosmického se slunci jako hvězdy zářícími... ostrovy rybníků ověšené girlandami zeleně... louky i pole, jež se vlní obilnými klasy kol dokola města... Matka Boží opředaná tajemnými pověstmi i dálkou věků... Matka Boží – ostrov klidu, lásky, smíření...

Obraz za obrazem zapadal do duše citlivého studenta a mnohý byl přetaven později v díle Mistrově ve verše věčné krásy...

Pavel Kryštof Novák

POZVÁNKA

**na zájezd po stopách Otokara Březiny a Františka Bílka
ve dnech 17. a 18.dubna 2004**

Zájezd pořádá: Společnost Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokotytnou
ve spolupráci se Společností Františka Bílka v Praze .

Prožijeme dva dny v blízkosti Otokara Březiny a Františka Bílka prostřednictvím jejich díla. Projedeme tou částí Vysočiny, která okouzila celou řadu vynikajících osobností, jimž také budeme věnovat pozornost. Předkládáme podrobný program zájezdu. V Jaroměřicích nad Rokotytnou bude večer příležitost seznámit se s poezií Aleše Nevečeřela v autorském čtení s hudebním doprovodem Mgr. Ladislava Šabackého. Po asi hodinovém programu bude příležitost k přátelskému posezení.

17.4. sobota

čas	místo
6.45	Praha, Černý Most, stanice metra Rajská zahrada
6.55	Praha, Kyje u kostela sv. Bartoloměje
7.15	Praha , hl. nádraží, v Opletalově ulici naproti střednímu vchodu do haly hl. nádraží
8.45	Tábor, technická zastávka u nádraží
9.15-11	Chýnov : „chaloupka“ F. Bílka a hřbitov s hrobem F. Bílka a jeho pomníky
11.45-13	Kamenice nad Lipou, čas pro oběd
13.30-14.30	Počátky , Muzeum- rodný dům Otokara Březiny
15.00-15.30	Telč-kratičká zastávka na kraji náměstí u domu, kde O. Březina bydlel. V případě časového skluzu vynecháme
15.45-16.15	Nová Říše , prohlídka klášterní knihovny, kde O. Březina studoval, prohlídka barokního kostela
18.00	Jaroměřice nad Rokytanou , ubytování, večeře
20.00	Večer poezie Aleše Nevečeřela, předsedy Společnosti F.Bílka Přátelské posezení

18.4. neděle

7.30	Možnost účasti na nedělní bohoslužbě v chrámu sv. Markéty
od 8 hod	Pro účastníky bude otevřeno Muzeum Otokara Březiny
8.45-10.45	Muzeum O. Březiny s posledním bytem básníka, návštěva hřbitova - hrob O. Březiny se sousedním Tvůrce a jeho sestra Bolest od Františka Bílka Prohlídka barokního chrámu sv. Markéty
11.00-12.00	Třebíč , románsko-gotická basilika sv. Prokopa, alternativa – procházka židovským městem
12.30-14.00	Náměšť, čas pro oběd
14.15-15.15	Kralice nad Oslavou , Památník bible kralické
15.30-16.00	Jinošov – Prohlídka pomníků Fr.Bílka v místě prvního učitelského působení O.Březiny
16.20-17.20	Tasov , Památník básníků Vysočiny
20.00	Praha, hl.nádraží

Zodpovědná osoba Mgr. Jiří Höfer, Dvořištská 1244, Praha 14 - Kyje
e-mail: hofer.j@seznam.cz

Rozpočet zájezdu:	doprava, parkovné, nocleh řidiče	495 Kč
	vstupné	125 Kč
	nocleh - v ubytovně bez snídaně	120 – 150 Kč
	průvodce	0 Kč
		620 – 650 Kč

Možnost bez ubytování je pro ty, kteří budou nocovat u přátel v soukromí.

Rezervace míst až po zaplacení na účet Společnosti Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou u ČS: 152 366 0379/0800

Když budete platit převodem, ověřte si laskavě, zda příjemce dostane i Vaše jméno.

Přihlášku pošlete na adresu Společnost Otokara Březiny, Březinova 46, 675 51 Jaroměřice nad Rokytnou, nebo e-mailem : hofer.j@seznam.cz .

Jiří Höfer

Přihláška

**na zájezd z Prahy „Po stopách Otokara Březiny a Františka Bílka“
ve dnech 17. a 18.4.2004**

Jméno, příjmení, titul..... telefon

Adresa

Žádám zajistit nocleh

- v jednoduché ubytovně (tří - až pětilůžkové pokoje za 120 - 150 Kč)
- nežádám ubytování

nehodící se škrtněte

Žádám ubytování pokud možno společně s

.....

Do autobusu označeného BŘEZINA-BÍLEK nastoupím :

- na Černém Mostě, zastávka Bus naproti výstupu z metra Rajská zahrada
- v Kyjích u kostela sv.Bartoloměje
- v Opletalově ulici, naproti vchodu do haly hl. nádraží

prosím označte místo nástupu

podpis

Akce připravované naší společností

25. 3. 2004 v 16.00 Slavnostní setkání při příležitosti 75. výročí úmrtí Otokara Březiny - koncert chrámového sboru s recitací Jiřího Duška, člena činohry ND v Brně
- v 15.30 Krátká vzpomínka na hřbitově s položením kytice na hrob Otokara Březiny
- 17.4. 2004 od 6.45 Zájezd z Prahy po stopách O. Březiny a Fr. Bílka
ve 20.00 Autorský večer básníka Aleše Nevečeřala
- Duben, květen 75. výročí Březinova úmrtí si připomeneme v Praze a v Brně. Termín a místo bude členům SOB sděleno poštou.
- 22.5.2004 v 17.00 Jiří Kuběna: „Doryforos i Ganymedes“
- večer poezie s autorským čtením při příležitosti vydání čtvrtého svazku Díla Jiřího Kuběny
- 12.6.2004 v 17.00 Březina člověk politický - přednáška s besedou redaktora Lidových novin Jaromíra Slomka
- 11.9. 2004 ve 13.00 Výroční setkání členů SOB
Beseda s Petrem Holmanem

Sborník ze Sympozia Otokar Březina 2003 vyjde v dubnu t.r. v nakladatelství Sursum Tišnov. Vydání Sborníku podpořily Kraj Vysočina a Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97.

Bulletin vychází díky finančnímu příspěví Ministerstva kultury ČR.

Děkujeme sponzorům:

**K & K Třebíč
Renova Strážnice
Slavomír Solař Liberec
Tomáš Marek Brno**

a firmě Stanislav Hort Třebíč za tisk bulletinu

Bulletin vydává výbor Společnosti O. Březiny v Jaroměřicích n. Rok., Březinova 46, tel.: 603 760 768. IČO 44065841, č.ú. 1523660379/0800; e-mail na předsedu Mgr. Jiřího Höfra: hofer.j@seznam.cz
Toto číslo sestavil Josef Hruža, tisk Helena Stejskalová a Miroslava Prokopová.

Portrét O. Březiny od Cyrila Boudy, ilustrace od akademického malíře Bohumila Krátkého